

УДК 159.942.5-053.5

© Л. Г. Перетятко, М. М. Тесленко, 2021

[orcid.org/ 0000-0002-9033-5300](https://orcid.org/0000-0002-9033-5300)

[orcid.org/ 0000-0003-4676-7736](https://orcid.org/0000-0003-4676-7736)

<https://doi.org/10.33989/2226-4078.2021.2.239974>

ПЕРЕТЯТЬКО Лариса Георгіївна

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Полтавського національного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка*

ТЕСЛЕНКО Марина Миколаївна

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ДЕСТРУКЦІЙ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

У статті проаналізовано теоретичні та емпіричні підходи до вивчення чинників деструкції емоційних станів у молодшому шкільному віці. Розкрито специфіку розладів психоемоційної сфери у дитячому віці та чинників її деструкції. Проаналізовані результати дослідження деструкції емоційних станів у молодших школярів із різним типом батьківського ставлення.

Ключові слова: *Емоційні стани, розлади психоемоційної сфери, чинники деструкції емоційних станів, тривожність, страхи.*

Постановка проблеми. Особистісне становлення дитини визначається її емоційним благополуччям. Однак, серед типових дитячих емоцій нерідко істотне місце займають не тільки позитивні, але й негативні емоції, що згубно впливають як на загальний психічний настрій дитини, так і на її діяльність. Переживання негативних психічних станів є серйозною перешкодою для гармонійного розвитку, заважає повноцінній соціалізації та призводить до невротизації дитини. Сьогодні у психології відомо багато напрямків та наукових шкіл, які всебічно вивчають причини виникнення негативних емоційних явищ у дитячому віці. Теоретичні та методологічні підходи до вивчення емоційних порушень представлені у вітчизняній психології у працях Л. С. Виготського, Л. І. Божович, Н. В. Карпенко, М. І. Лісіної, А. І. Липкіної, А. В. Захарової. У

зарубіжній психології у даній сфері визначними є праці В. Джеймса, Дж. Міда, Е. Еріксона, К. Роджерса, Р. Бернса. Актуальні психологічні дослідження емоційних порушень у дитячому віці (О. А. Атемасова, Н. М. Васько, В. В. Войтко, О. В. Казаннікова, О. М. Кормило, Т. В. Панасюк, Н. Я. Семаго, Г. О. Хомич) направлені або на визначення особливостей прояву окремих різновидів порушень (агресивності, тривожності, страхів та негативних емоційних станів, тощо), або ж на розгляд емоційних вад у контексті більш загальних, системних порушень розвитку. Разом з тим проблема вивчення чинників деструкції емоційних станів у молодшому шкільному віці потребує подальшого вивчення та уточнення, збагачення методичних доробок вивчення деструкції емоційних станів та їх корекції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Емоційність – основна психофізіологічна особливість дитячого віку, яка надає якісної своєрідності поведінці дітей на різних етапах їх розвитку (Вилюнас, 1976). Дитина оволодіває новими і різноманітними видами діяльності, змінюється і ускладнюється спілкування її з іншими людьми, вона активно пізнає оточуючий світ і саму себе. Все це супроводжується яскравими переживаннями дитини. Як зазначають Г. О. Хомич, Н. М. Васько (2012), незважаючи на характерні вікові особливості емоційної сфери дітей (яскравість і безпосередність переживань, панування почуттів над усіма сторонами його життя), емоційна сфера кожної дитини також відрізняється певною своєрідністю. Очевидно, це стосується і проблеми емоційного неблагополуччя дітей.

На думку В. В. Войтко (2016), емоційні порушення можна умовно поділити на дві групи. В основі розподілу лежать ті сфери життя дитини, де, насамперед, знаходиться вияв емоційне неблагополуччя. З одного боку, воно може виявлятися у взаєминах з іншими людьми; з другого – в особливостях внутрішнього світу дитини, складності її переживань.

За сучасною класифікацією Н. Я. Семаго, М. М. Семаго (2006), яка є відображенням розвитку ідей В. В. Лебединського, виділяються такі види розладів емоційної сфери: недостатній розвиток – парціальна несформованість вищих психічних функцій з переважанням недостатності регуляторного

компоненту; асинхронний дисгармонічний розвиток екстрапунітивного, інтрапунітивного та апатичного типів; асинхронний викривлений розвиток – спотворення розвитку переважно емоційно-вольової сфери.

Частим проявом порушень психоемоційної сфери дітей є виникнення страхів. Страх – негативний емоційний стан, який випинає у ситуаціях уявної або реальної загрози біологічному або соціальному існуванню людини, спрямований на джерело цієї ситуації.

Із страхами дітей пов'язані часті прояви тривоги, які узагальнюються в особистісній рисі – тривожності. Особливим різновидом тривожності є шкільна тривожність. Шкільна тривожність у молодшому шкільному віці з'являється через необхідність звикання дитини до шкільних вимог і порядків, до нового для неї оточення, нових умов життя, що і становить суть адаптації до школи (Туріщева, 2010).

До груп дітей, які характеризуються найбільш вираженими психоемоційними проблемами відносяться: агресивні, емоційно-розгальмовані чи занадто сором'язливі, ранимі, образливі, боязкі, тривожні діти.

До чинників виникнення деструкції емоційних станів у дитячому віці відноситься широкий спектр факторів, які охоплюють біологічні передумови формування порушень, характерологічні особливості дітей (емоційність, вразливість, імпресивність, беззахисність, вираженість почуття власного Я), негативні впливи суспільно-політичних умов суспільства, пропаганда насильства засобами масової інформації. Проте, головним чинником формування будь-яких психоемоційних порушень у дітей є недоліки сімейної взаємодії, дискомфортний характер стосунків із батьками, застосування ними непослідовних та авторитарних типів виховання.

Виклад основного матеріалу. Дослідження чинників деструкції емоційних станів у молодших школярів здійснювалось на основі положення про те, що притаманні їм емоційні стани та переживання (включаючи деструктивні) обумовлені рядом чинників, серед яких переважаюча роль належить типу батьківсько-дитячих взаємин.

Метою дослідження стало визначення особливостей чинників деструкції емоційних станів у молодших школярів.

Відповідно до мети дослідження нами була сформована вибірка, до якої увійшли 64 учні початкової школи (33 дівчинки та 31 хлопець), які навчаються у Красноградському навчально-виховному комплексі (заклад загальної середньої освіти I-III ступенів—заклад дошкільної освіти) № 3 Красноградської районної ради Харківської області.

Дослідження було проведене в період з лютого по березень 2020 року.

Спершу за допомогою методики PARI (Тест-опитувальник вивчення батьківських установок, Е. С. Шефер, Р. К. Белл) ми дослідили особливості переважаючого типу батьківського ставлення до дітей досліджуваної вибірки.

Отже, більшість (52%) дітей виховується у межах оптимального емоційного контакту з батьками. Такі діти мають достатню кількість контактів із батьками, достатньо включені в емоційний обмін із ними. Стосунки між батьками і дітьми реалізуються на засадах рівності та включеності, але не передбачають як надмірного контролю, так і надмірного дистанціювання від дитини.

Разом з тим ми отримали досить великий відсоток (43%) серед усієї досліджуваної вибірки, вираженості типу батьківського ставлення у вигляді надмірної концентрації на дитині. За такого ставлення батьки проявляють надмірну турботу до дитини, надмірно емоційно включаються в її емоційне життя, реалізуючи надмірний контроль. Це, фактично, тип гіперопіки як типу виховання. Щодо типу емоційного дистанціювання батьків від дітей, то серед нашої вибірки лише 5% молодших школярів мало саме цей тип батьківсько-дитячих взаємин. За такого типу взаємин, дитина «представлена сама собі», не отримує підтримки від дорослих, що центровані у колі своїх інтересів.

Тобто, нами виявлено переважання двох типів батьківського ставлення в досліджуваній групі – оптимального емоційного контакту та надмірної концентрації на дитині.

Надалі ми дослідили особливості переважаючих емоційних станів молодших школярів за допомогою методики діагностики емоційного стану дитини (за О. М. Прохоровим).

Найбільш виражені емоційні стани молодших школярів наочно відображено на рисунку 1. Отже, для 62% досліджува-

них властива радість та відчуття позитивних емоцій, що позитивно впливає на загальний емоційний розвиток таких дітей та сприяє успіхам у навчанні та опануванні соціального досвіду у школі.

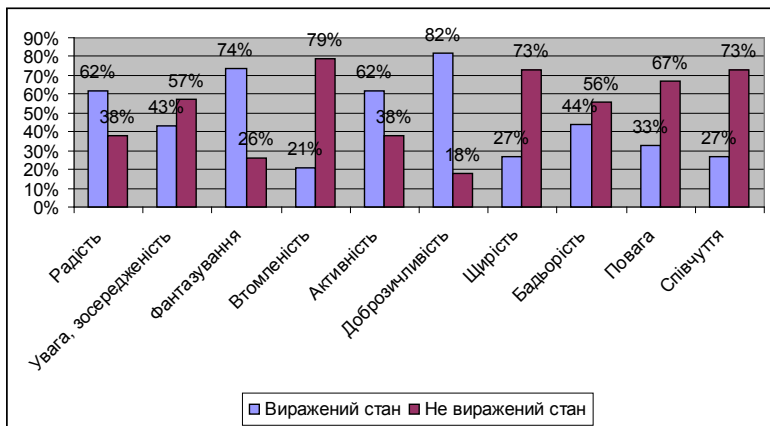

Рис. 1. Особливості вираження емоційних станів молодших школярів

Переважає більшість (82%) молодших школярів схильні проявляти доброзичливість, орієнтовані на дружні стосунки з оточенням, прагнуть дружити та встановлювати емоційні контакти з однолітками та дорослими. Такі їх емоційні переживання відображають наявність позитивного комунікативного досвіду взаємодії з однолітками та дорослими. При цьому, 74% дітей схильні до фантазування, створення ілюзорних образів та перебігу подій. Це може свідчити, у деяких випадках, про наявність певних проблем у афективній сфері дітей і бажання зменшити напругу за допомогою фантазування. У даному випадку це виступає певною мірою компенсаторним механізмом, який спрямований на зменшення психологічної напруги дитини від неможливості досягти бажаних результатів у певній діяльності чи стосунках.

На наступному етапі нашого дослідження, ми вимірювали рівень тривожності молодших школярів, за допомогою методики визначення тривожності дитини (за Н. Ю. Максимовою, К. Л. Мілютіною). З огляду на отримані результати ми бачимо, що більшість молодших школярів (51%) не властивий високий рівень тривожності. Їх емоційна сфера характеризує-

ся позитивним емоційним налаштуванням та позитивною модальністю емоційних переживань. При цьому, для 22% учнів початкових класів із досліджуваної вибірки характерним є середній рівень тривожності. Такі діти переживають тривожність ситуативно. В одних ситуаціях, які стосуються окремих сфер життя, вони схильні до негативних переживань, в інших – відчують позитивні емоції. Проте, варто звернути увагу, що 27% молодших школярів мають виражену тривожність. Вони переживають у більшості ситуацій, у яких мають негативний комунікативний досвід.

Окрім того методика визначення тривожності дитини (за Н. Ю. Максимовою, К. Л. Мілютіною) дала нам можливість дослідити фактори, які детермінують прояви тривожності молодших школярів у різних життєвих ситуаціях. На рисунку 2 ми бачимо, що найбільше прояви тривожності молодших школярів детермінуються навчальними ситуаціями (57%), негативними комунікативними ситуаціями (44%) та взаємодією зі старшими дітьми (48%). Набагато меншою мірою прояви тривожності детермінуються домашнім оточенням (лише у 12% досліджуваних), відпочинком (12%) та необхідністю виконувати фізичні вправи (21%).

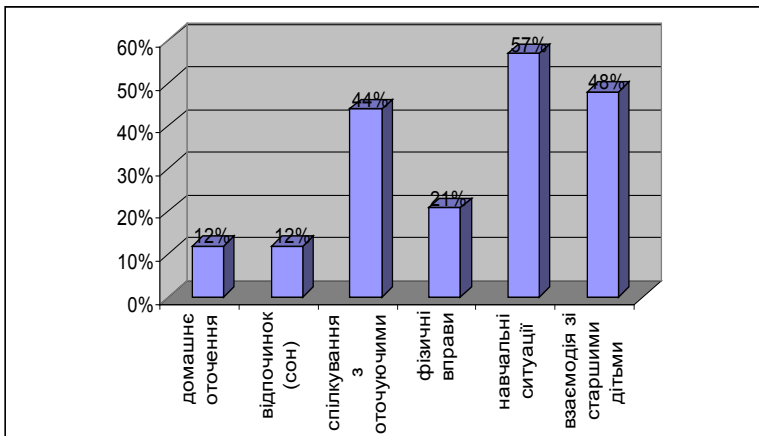

Рис. 2. Фактори, що детермінують прояви тривожності молодших школярів

Досліджуючи вираженість страхів молодших школярів, ми використали методику виявлення страхів та тривожності дитини (Є. І. Рогова). Отримані результати ми зобразили на рисунку 3.

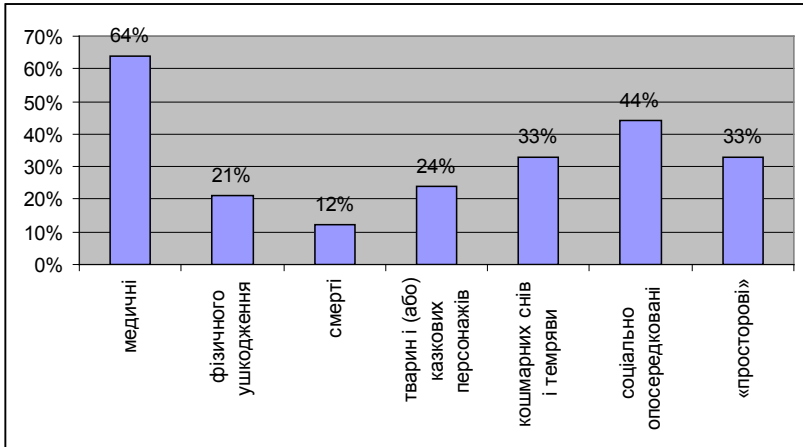

Рис.3 Вираженість страхів молодших школярів

Отже, для досліджуваних молодших школярів найбільше властиві страхи лікарів (64%) та соціально опосередковані острахи (44%). Вони бояться відвідувати лікарів, болю, уколів та хвороб. Також, молодші школярі відчувають острахи у ситуаціях спілкування, що позитивно корелює із даними попередньої методики (де визначена тривожність у спілкуванні з оточуючими людьми, однолітками). Це свідчить про наявність ситуацій негативного комунікативного досвіду, особливо тих, які стосуються покарання (оскільки переважна більшість дітей, які відмітили даний тип страху, відзначили острахи покарання). Значно менше серед досліджуваних вибірки представлені страхи фізичного ушкодження (21%), смерті (12%), тварин та казкових персонажів

З метою перевірки залежності емоційних характеристик молодших школярів від типу батьківського-дитячих взаємин, ми здійснили порівняння вираженості різних показників емоційної сфери молодших школярів у двох групах досліджуваних, з оптимальним емоційним контактом та надмірною концентрацією на дитині, які виокремлювали за результатами проведення методики PARI (рис 4).

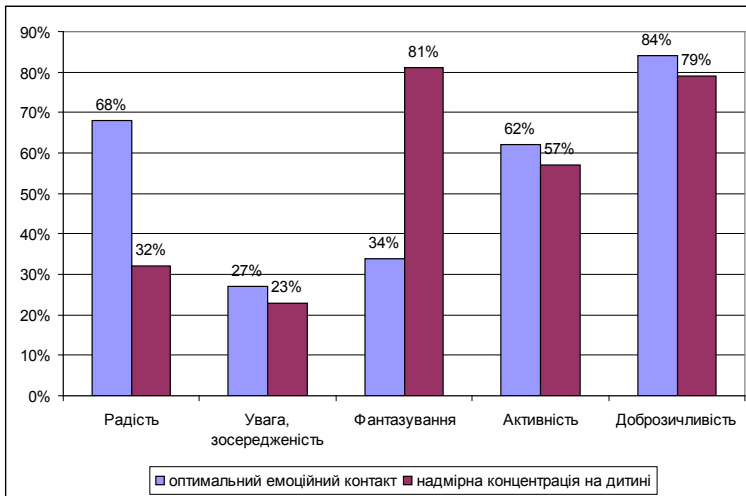

Рис. 4. Переважаючі емоційні стани молодших школярів із різним типом стосунків з батьками

Як видно на рис. 4, молодші школярі, з якими батьки мають оптимальний емоційний контакт, більше схильні відчувати радість під час перебування також і у школі, ніж діти з типом взаємодії «надмірна концентрація на дитині», оскільки серед першої групи дана якість виражена у 68% молодших школярів, а серед другої – у 32%. Тобто, позитивна емоційна атмосфера у сімейному спілкуванні сприяє появі позитивних емоційних станів у дітей у школі.

Окрім того, наше припущення про схильність до фантазування дітей з типом батьківсько-дитячими стосунками «надмірна емоційна концентрація» отримала своє підтвердження, оскільки серед молодших школярів з таким типом стосунків 81% мають розвинену фантазію як переважаючий емоційний стан, що виступає компенсацією нереалізованих прагнень та захисним механізмом для зменшення психологічної напруги від надмірного емоційного тиску з боку батьків.

Для доведення статистичної значимості зафіксованих відмінностей у проявах емоційних станів молодших школярів двох груп використаний χ^2 - критерій кутового перетворення Фішера (таблиця 1).

Таблиця 1

**Значення f^* емпіричного за показниками
вираженості емоційних станів дітей двох груп**

Емоційні стани досліджуваних				
Радість	Увага	Фантазії	Активність	Доброзичливість
2,86**	0,36	3,87**	0,39	0,5

Після порівняння значень f^* емпіричного з f^* критичним (1,64 ($p \leq 0,05$) і 2,31 ($p \leq 0,01$)) можна стверджувати наявність статистично значимої відмінності за показниками вираженості радості та фантазування у молодших школярів із різним типом емоційних стосунків із батьками. Натомість, за показниками уважності, активності та доброзичливості досліджувані різних груп не відрізняються.

Порівнюючи показники тривожності дітей двох досліджуваних груп, ми можемо переконливо стверджувати, що дітям першої групи (з оптимальним емоційним контактом) переважно властивий низький рівень тривожності – 79% досліджуваних. Вони не переймаються через життя та не відчувають негативних переживань від можливих навчальних проблем, позитивно ставляться до школи та навчання, спілкування, життя загалом. Такий рівень тривожності можемо пояснити оптимальним емоційним контактом із батьками, адже наявність глибинного емоційного зв'язку, довіри з батьками створює для таких дітей атмосферу відвертості, позитивного емоційного налаштування та довіри. Виражена тривожність властива лише 10% дітей вищезначеної групи, які відчувають напругу і тривогу, що, імовірно, виступає їх ситуативною характеристикою.

Натомість, для 42% молодших школярів із групи з надмірним емоційним контролем з боку батьків властива виражена тривожність. Вони переживають у більшості життєвих ситуацій. Їх налаштування часто проявляється схильністю до надмірного хвилювання, стану тривоги в ситуаціях, які загрожують, на їх думку, неприємностями, невдачами чи фрустрацією. Така їх схильність до тривожності як прояв деструктивного емоційного стану може бути обумовлена надмірним контролем з боку батьків. Невиражена тривожність зафіксована у 34% представників другої групи досліджуваної

вибірки, які не переживають через можливий несприятливий перебіг подій.

Для доведення статистичної значимості зафіксованих відмінностей у проявах тривоги молодших школярів різних груп використаний критерій χ^2 - Пірсона, емпіричне значення якого = 12,356, при χ^2 - критичному, 5,991 ($p \leq 0,05$); 9,210 ($p \leq 0,01$) і $k=2$. Оскільки χ^2 - емпіричне $>$ χ^2 - критичного, то можна говорити про виражену статистичну відмінність між проявами тривожності дітей з різними типами батьківсько-дитячих взаємин. Тобто, діти з оптимальним емоційним контактом із батьками менше тривожні ніж діти, стосунки з батьками яких характеризуються надмірним контролем.

При порівнянні вираженості факторів, які детермінують прояви тривожності у досліджуваних дітей двох груп, ми з'ясували, що для більшості дітей із надмірним емоційним контролем (73%) властива тривожність у навчальних ситуаціях. Ці діти переносять стосунки з батьками на систему стосунків із вчителем як значимим дорослим і, тому, тривога, що супроводжує контакти з батьками, проявляється і в стосунках із вчителем. Натомість, діти, стосунки з батьками яких характеризуються оптимальним емоційним контактом, переважно не тривожаться через можливі навчальні неуспіхи, оскільки високий рівень тривожності за даним фактором становить 31% досліджуваних даної групи.

Дітей, які мали надмірний контроль у вихованні турбували не лише стосунки з батьками, але й тривожили стосунки із старшими дітьми, що виявлено у 56% досліджуваних. Вони переживають через можливі знущання старших дітей. Серед досліджуваних, які мали оптимальний емоційний контакт з батьками, стосунки зі старшими дітьми виступають детермінантою тривоги лише у 13% школярів.

Окрім цього визначено, що для 27% дітей першої та 37% другої групи досліджуваної вибірки детермінантою виникнення тривоги виступають стосунки з однолітками. Тобто, вони переживають через можливі конфлікти чи неприйняття з боку інших дітей.

Для доведення статистичної значимості статевих відмінностей у вираженості детермінант тривоги використаний ϕ^* -критерій кутового перетворення Фішера. За результатами

підрахунків отримані наступні значення ϕ^* емпіричного: за показником взаємодії зі старшими дітьми – 3,7, навчальних ситуацій – 3,37 та стосунків з однолітками – 0,43. Порівнявши ϕ^* емпіричне з ϕ^* критичним (1,64 ($p \leq 0,05$) і 2,31 ($p \leq 0,01$)) можна стверджувати про наявність статистично значимої відмінності для виникнення тривожності дитини за факторами взаємодії зі старшими дітьми та навчальних ситуацій. При цьому, за детермінантою стосунків з оточуючими статистична значимість не зафіксована.

Порівнюючи вираженість страхів серед досліджуваних двох груп, ми виявили, що у 62% молодших школярів із надмірним контролем у стосунках з батьками виражені соціально опосередковані страхи, пов'язані з негативним комунікативним досвідом та стосунками з оточуючими. Натомість, серед дітей із оптимальним емоційним контактом з батьками лише 23% досліджуваних характеризуються наявністю такого виду страхів.

Окрім цього визначено, що фактично однаковою мірою молодшим школярам обох груп властиві медичні страхи, які зафіксовані у 46% дітей першої та 51% дітей другої групи. Такі страхи дітей виражаються у боязні відвідування лікарів, уколів та ґрунтуються на неприємних відчуттях, які наявні у досвіді дітей.

Для доведення статистичної значимості відмінностей у вираженості страхів серед досліджуваних різних груп використаний ϕ^* -критерій кутового перетворення Фішера. Його емпіричні значення становлять: за показником медичних страхів – 0,564 та соціально опосередкованих страхів – 3,429. Отже, можна говорити про наявність статистичної відмінності за вираженістю соціальних страхів та її відсутність за показником медичних страхів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Для більшості молодших школярів не властива виражена тривожність. Їх емоційна сфера характеризується позитивним емоційним налаштуванням та позитивною модальністю емоційних переживань. Проте, третина молодших школярів має виражену тривожність. Їх життєве налаштування часто проявляється схильністю до надмірного хвилювання, стану тривоги в ситуаціях, які

загрожують, на їх думку, неприємностями, невдачами, фрустрацією.

Прояви тривожності молодших школярів переважно детермінуються навчальними, негативними комунікативними ситуаціями та взаємодією зі старшими дітьми. Негативні переживання у таких дітей, як правило, викликані негативним комунікативним досвідом.

Для молодших школярів найбільше виражені страхи лікарів та соціально опосередковані острахи. Вони бояться відвідувати лікарів, болю, уколів та хвороб. Діти переважно не бояться фізичного ушкодження, смерті, тварин та казкових персонажів, кошмарних снів і темряви.

Емоційні стани молодших школярів значною мірою залежать від типу батьківського ставлення. Надмірна концентрація на дитині провокує виникнення деструкції емоційних станів молодших школярів, провокуючи у них тривожність і появу страхів. Натомість, переважання батьківського ставлення за оптимальним типом емоційного контакту виражається в гармонійних емоційних станах дітей.

Переважна більшість дітей із групи з надмірним контролем схильна до фантазування, що виступає компенсацією нереалізованих прагнень та захисним механізмом для зменшення психологічної напруги від надмірного емоційного тиску з боку батьків. Їм властива виражена тривожність як прояв деструктивного емоційного стану, що обумовлена надмірним контролем з боку батьків, висуванням непосильних вимог до дитини, перебільшенням ролі батьків у її житті, обмеженням соціальної активності. Для цих дітей властиві виражені соціально опосередковані страхи. Такі діти звикли переживати через власну можливу неспроможність виправдати надії інших людей, що виражається у соціальних страхах.

Проте, дане дослідження не вичерпує всього спектру чинників деструкції емоційних станів дітей та його впливу на емоційну сферу особистості, що зростає. Зокрема, перспективою подальших досліджень може виступати вивчення впливу стилю педагогічного спілкування, мікроклімату в класі, наявності конфліктів у класі, на формування деструктивних емоційних станів у молодшому шкільному віці.

Результати проведеного емпіричного дослідження можуть бути використані у роботі шкільного психолога для профілактики та корекції розладів афективної сфери молодших школярів у вигляді просвітницьких заходів для батьків та педагогів і тренінгових занять із дітьми.

Список використаних джерел

- Вилунас В. К. Психология эмоциональных явлений. Москва : Изд-во Московского университета, 1976. 142 с.
- Войтко В. В. Емоційні порушення в дитячому віці та їх корекція : методичні рекомендації. Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2016. 60 с.
- Семаго Н. Я., Семаго М. М. Проблемные дети: основы диагностической и коррекционной работы психолога. Москва : АРКТИ, 2006. 208 с.
- Туріщева Л. В. Увага! Особливі діти. Х. : Видавнича група «Основа», 2010. 128 с.
- Хомич Г. О., Васько Н.М. Дослідження проблеми емоційних порушень у дитячому віці. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2012. Вип. 10. С. 262–268.

References

- Viljunas V. K. (1976). Psihologija jemocional'nyh javlenij [Psychology of emotional phenomena]. Moskva : Izd-vo Moskovskogo universiteta [in Russian].
- Voitko V. V. (2016). Emotsiini porushennia v dytiachomu vitsi ta yikh korektsiia : metodychni rekomendatsii [Emotional disorders in childhood and their correction: guidelines]. Kirovohrad : KZ «KOIPPO imeni Vasylia Sukhomlynskoho» [in Ukrainian].
- Semago H. Ja., Semago M. M. (2006). Problemnye deti: osnovy diagnosticheskoj i korrekcionnoj raboty psihologa [Problem children: the basics of diagnostic and corrective work of a psychologist]. Moskva : ARKTI [in Russian].
- Turishcheva L. V. (2010). Uvaha! Osoblyvi dity [Warning! Special children]. Kh. : Vydavnycha hrupa «Osnova» [in Ukrainian].
- Khomych H. O., Vasko N.M. (2012). Doslidzhennia problemy emotsiinykh porushen u dytiachomu vitsi [Research of the problem of emotional disorders in childhood]. Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiolohiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment [International scientific forum: sociology, psychology, pedagogy, management]. Vyp. 10. [in Ukrainian].

L. Peretiatko, M. Teslenko

THE PROBLEM OF DETERMINATION OF DESTRUCTIONS OF EMOTIONAL STATES IN PRIMARY SCHOOL AGE

The article analyzes theoretical and empirical approaches to the study of factors of destruction of emotional states in primary school age. The specifics of psycho-emotional disorders in childhood and the factors of its destruction are revealed. It is found that the frequent manifestation of disorders of the psycho-emotional sphere of children is the emergence of fears, and the fears of children are associated with frequent manifestations of anxiety, which are summarized in the anxiety as a personal trait.

It is established that the factors of destruction of emotional states in childhood include a wide range of factors, including biological preconditions for the formation of disorders, characterological peculiarities of children (emotionality, vulnerability, impressiveness, insecurity, expression of self), negative influences of socio-political conditions of society, propaganda of violence by mass media. However, the main factor in the formation of any psycho-emotional disorders of children are the shortcomings of family interaction, the uncomfortable nature of relationships with parents, their use of inconsistent and authoritarian types of upbringing.

The results of the research of the destruction of emotional states of primary schoolchildren with different types of parental attitudes are analyzed. It is determined that the emotional states of primary schoolchildren largely depend on the type of parental attitude. Excessive concentration on the child provokes the destruction of emotional states of primary school children, provoking anxiety and fears. Instead, the predominance of parental attitudes of the optimal type of emotional contact is expressed in the harmonious emotional states of children.

Keywords: *emotional states, psychoemotional disorders, factors of destruction of emotional states, anxiety, fears.*

Надійшла до редакції 12.08.2021 р.